

УДК 811.161.1:371.33

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2025.32.337355>

Л. В. Рева-Лєвшакова,

д-р філол. наук, проф.,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

професор кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4061-3226>;

Я. В. Машарова,

канд. філол. наук, доц.,

Одеська національна академія харчових технологій,

доцент кафедри української та іноземної філології

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5759-8830>

НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ: МЕТОДИЧНІ КОЛІЗІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМЦЯМ

Статтю присвячено проблемі викладання наукового стилю мовлення, який впроваджено в навчання іноземців підготовчого відділення ОНУ імені І. І. Мечникова. Введення цієї дисципліни мало на меті розширення мовного кругозору іноземного слухача задля кращої його підготовки до мовного середовища й студентського життя на факультеті. Питання викладання наукового стилю досі остаточно не розв'язане, тому воно залишається актуальним для ведення полеміки й активного обговорення. У статті звертається увага на важливі мовні засоби наукового стилю: володіння науковою лексикою, правильне вживання синтаксичних конструкцій, логічне будівництво речень у тексті, вдале використання цитат. Розуміння науковості — це складний і тривалий шлях пошуку істини, висунування ідей, переосмислення попередніх теорій та роздумів над власними задумами, припущеннями або переконаннями. Розмаїття прикладів наукового стилю залежить від нахилів студентів до тієї чи іншої галузі знань — відповідно до їхніх уподобань, здібностей, прагматичного вибору, впливу сім'ї чи запитів рідної країни щодо підготовки певних спеціалістів. Один із вагомих чинників наукового стилю мовлення — правильність слововжитку — сприяє усвідомленню важливості тонкощів логічного конструювання речень у тексті, що базується

на мовних законах будови як малих, так і великих синтаксичних одиниць. Застосування різноманітних форм навчання має перспективу для подальшої праці іноземців над курсовими, дипломними та дисертаційними роботами. Науковий стиль мовлення, попри складність, полемічність і дискусійність, посідає важливе місце в комплексі всього навчального процесу, який проходить іноземний слухач у підготовчий період перед вступом до закладу вищої освіти.

Велике значення має вибір майбутнього студента, його визначення з профілем навчання та майбутньою професією. Тому науковий стиль мовлення може орієнтуватися на економічний, філологічний, хіміко-медичний, фізико-математичний або інший навчальний профіль. Для цього фахівці, які працюють з іноземцями, створюють і розробляють значний мовний матеріал задля уникнення або згладження різноманітних методичних колізій як у викладанні, так і в навчанні. Упроваджувати викладання й методично розробляти програми з наукового стилю мовлення для іноземців необхідно задля досягнення важливої мети — якісного навчання української мови як іноземної.

Ключові слова: науковий стиль мовлення, профіль навчання, методика навчання іноземних студентів і слухачів.

L. V. Reva-Lievshakova,

ScD, Professor,

Odesa I. I. Mechnikov National University,

Ukrainian Language and Foreigners' Language Training Department Professor;

Y. V. Masharova,

PhD, Docent,

Odesa National University of Technology,

Ukrainian and Foreign Philology Department Docent

SCIENTIFIC SPEECH STYLE: METHODOLOGICAL COLLISIONS TEACHING FOREIGNERS

The article is devoted to the problem of teaching the scientific style of speech, which was introduced into the education of foreigners of the preparatory department of the I. I. Mechnikov ONU. The introduction of this discipline was aimed at expanding the linguistic horizons of the foreign student in order to better prepare him for the linguistic environment and student life at the faculty. The issue of teaching the scientific style has not yet been finally resolved, therefore it remains relevant for polemics and active discussion. The article draws attention to the important linguistic means of the scientific style: mastery of scientific vocabulary, correct use of syntactic constructions, logical construction of sentences in the text, successful use of quotes. Understanding scientificity is a complex and long path of searching for the truth, putting forward ideas, rethinking previous theories and reflecting on one's own ideas, assumptions or beliefs. The variety of examples of

scientific style depends on the inclinations of students to a particular field of knowledge — according to their preferences, abilities, pragmatic choice, family influence or requests of the native country regarding the training of certain specialists. One of the important factors of the scientific style of speech — the correctness of word usage — contributes to the awareness of the importance of the subtleties of logical construction of sentences in the text, which is based on the linguistic laws of the structure of both small and large syntactic units. The use of various forms of teaching has prospects for the further work of foreigners on coursework, diploma and dissertation works. The scientific style of speech, despite its complexity, polemic and debatable nature, occupies an important place in the complex of the entire educational process that a foreign student undergoes in the preparatory period before entering a higher education institution. The choice of a future student, his determination with the profile of study and future profession is of great importance. Therefore, the scientific style of speech can be oriented towards economic, philological, chemical-medical, physical-mathematical or other educational profile. For this, specialists working with foreigners create and develop significant language material in order to avoid or reconcile various methodological conflicts both in teaching and in learning. It is necessary to introduce teaching and methodically develop programs on the scientific style of speech for foreigners in order to achieve an important goal — high-quality teaching of the Ukrainian language as a foreign language.

Key words: scientific style of speech, teaching profile, teaching methodology for foreign students and listeners.

Робота з іноземною аудиторією завжди пов'язана з різноманітними чинниками, які насамперед спираються на досвід, що набувається в процесі спроб і помилок. Для цього потрібні практика й постійний ґрунтовний аналіз цієї практики. Завдяки аналізу вдосконалюються методи й прийоми навчання, «відшліфовується» дидактичний матеріал: прибирається зайве, вводиться нове. Отже, викладацька діяльність в іноземній аудиторії вимагає значних зусиль у пошуку нових шляхів доступної подачі матеріалу, вираженого формулювання й доцільного добору українських слів, словосполучень, речень і текстів. Удосконалення стосується не лише семантичного, лексикологічного чи синтаксичного матеріалу, а й робочих програм і планів. Кардинальні зміни планів роботи з іноземними слухачами підготовчої форми навчання відбулися в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова в 2019 році. Своєрідний пошук шляхів удосконалення навчального процесу реалізувався у введенні до навчального плану дисципліни «Науковий стиль мовлення та мова спеціальності». Це стало інновацією не лише для одеських вишів, а й загалом для українських. Хоча питання викладання наукового стилю набиало обертів ще на початку другого десятиріччя нашого століття у вітчизняному освітньому просторі й викликало чимало безспідставних заперечень і цілком зрозумілих упереджень. Не розв'язане воно й дотепер, тому залишається надзвичайно назрілим для полеміки, діалогу чи обговорення.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. У системі викладання української мови як іноземної науковий стиль мовлення залишається складним, але необхідним елементом мовної підготовки. Його вивчення сприяє формуванню в іноземних студентів умінь академічного письма, аналітичного мислення та наукової аргументації. Попри це, методика викладання наукового стилю не має уніфікованого підходу, що породжує низку методичних колізій у навчальному процесі. Зважаючи на потреби студентів у написанні курсових, дипломних і дисертаційних робіт, питання залишається вкрай актуальним для мовної освіти іноземців.

Аналіз досліджень проблеми. Окремі аспекти викладання наукового стилю мовлення розглядаються у працях із методики навчання української мови як іноземної (О. Баган, Н. Бабич, І. Кобець), функціональної стилістики (О. Семеног, М. Плющ), лінгводидактики (Л. Мацько, В. Скуратівський). Дослідники підкреслюють складність засвоєння академічного письма через відмінності в граматичних структурах, стилістичних нормах і культурно обумовлених комунікативних моделях. Проте системні дослідження з фокусом саме на іноземців підготовчого етапу залишаються поодинокими.

Мета і завдання дослідження. Мета: виявити методичні труднощі викладання наукового стилю мовлення іноземцям і запропонувати шляхи їх подолання з урахуванням профільної спрямованості навчання. Завдання: окреслити мовні особливості наукового стилю, що становлять труднощі для іноземних студентів; класифікувати типові методичні колізії у процесі викладання; проаналізувати адаптаційні можливості підручників і навчальних матеріалів; запропонувати методичні орієнтири щодо побудови курсу для різних профілів підготовки.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес викладання наукового стилю мовлення в межах української мови як іноземної, предметом — методика формування навичок наукового мовлення в іноземних слухачів залежно від їхнього профілю навчання.

Джерельну базу становлять: навчальні програми та робочі плани підготовчого відділення ОНУ імені І. І. Мечникова; навчальні посібники з української мови для іноземців та наукового стилю мовлення для іноземців.

Методи дослідження: описовий і порівняльний аналіз; компонентний аналіз лексико-граматичних помилок; метод лінгвістичного спостереження; елементи дискурсу-аналізу.

Наукова, теоретична і практична цінність отриманих результатів. Наукова цінність дослідження полягає в конкретизації проблеми викладання наукового стилю мовлення як окремого етапу мовної підготовки іноземців. Теоретична значущість полягає у поглибленні уявлень про стилістичні параметри наукового мовлення в контексті міжкультурної комунікації. Практична цінність полягає у можливості використання результатів для створення спеціалізованих підручників, адаптованих курсів і модулів академічного письма для іноземних студентів.

Виклад основного матеріалу. Проблема викладання наукового стилю іноземцям існує, проте нам не відомі ґрунтовні дослідження цього питання. Варто

зазначити, що деякі поодинокі тези з'являються в інтернет-просторі, однак, на жаль, їхній рівень, на нашу думку, невисокий. Це має певне пояснення: за нашими спостереженнями, викладачі в іноземних аудиторіях — передусім практики, а не теоретики чи дослідники. Вони працюють на результат у знанні мови, а не на розвиток інтелектуальних якостей чи критичного мислення. Адже аудиторія специфічна: якщо немає спільної мови-посередника, то розгорнуті пояснення стають неможливими, і навчання часто зводиться до намагання надати дослівний переклад. У деяких випадках допомагає невербальне спілкування. Потрібно зазначити, що методичні аспекти навчання не тотожні науково-пошуковим інтенціям і прагненням. Хоча з історії відомо кілька прикладів, що заперечують це твердження. Але вони стосуються геніїв або надзвичайно талановитих, неординарних особистостей. Прикладом є шкільні вчителі Альберт Ейнштейн (відкриття теорії відносності якого вплинуло на подальший розвиток усіх наукових галузей) та Джеймс Джойс (у його романі «Улісс» простежуються багатовекторні філософські виміри й життєві колізії — символи людських прагнень, уболівань, надій і мрій). Викладачі-практики насамперед звертають увагу на практичний бік навчання. І цьому є підтвердження: маємо кілька цікавих прикладних розробок із викладання наукового стилю іноземцям підготовчих відділень. Зокрема, це навчальні й методичні посібники різних профілів, створені викладачами вітчизняних університетів — Харківських (Романов Ю. О., Северин Н. В., Терещенко Л. Я., Гомон А. М., Сухоруков В. А.) [4; 5], Київського (Жогіна І. В.) [2], Сумського (Дегтярьова Т. О., Дядченко Г. В., Шевцова А. В.) [1].

Чому ж постало питання про викладання наукового стилю іноземцям і звідки його коріння у впровадженні в ОНУ імені І. І. Мечникова? Введення цієї дисципліни мало на меті розширити мовний кругозір іноземного слухача задля кращої підготовки до мовного середовища та студентського життя на факультеті. До того ж науковий стиль мовлення мав підтримати викладачів мови спеціальності, які долучалися до навчання іноземців наприкінці другого семестру, маючи обмежену кількість годин. Зазвичай до викладання мови спеціальності запрошувалися фахівці, які добре знали матеріал, але не розрізняли особливості іноземної аудиторії та аудиторії українських студентів. Тому й якість навчання була недостатньою. Допитливість окремих іноземців, їхнє невдоволення й прагнення до кращого засвоєння мови спеціальності, з одного боку, а з іншого — прагнення викладачів удосконалити навчальний процес, розширити можливості засвоєння лексичного матеріалу та рішучість до змін — усе це вплинуло на приділення більшої уваги науковому стилю мовлення та введення його як окремої дисципліни до навчального процесу підготовчого відділення іноземців ОНУ. Звісно, цю дисципліну можна було ввести лише у другому семестрі — після ґрунтовної підготовки в першому півріччі. Хоча передбачено всього 44 години, однак навіть для такого обсягу вимагається значна підготовча робота викладача.

Введення наукового стилю мовлення в навчання іноземців має як своїх скептиків, так і прихильників. Скептиків, звісно, насторожує серйозність похідних від лексеми наука, що вважається прерогативою науковців. Справді, такі твердження — це

«класика жанру» сприйняття науковості як процесу мислення. Але для мислення необхідні точність, логічність, оригінальність, краса — така «суміш» якостей свідчить про культуру мовлення, що, своєю чергою, передбачає володіння лексикою, влучним слововжитком і правильним використанням синтаксичних знань. Якою б примітивною не здавалася скептикам робота з іноземцями, вона має ті самі завдання й мету, що й викладання будь-якої навчальної дисципліни, однак сам процес ускладнюється обов'язковими методичними підходами та специфікою мовного середовища. Потрібно визнати, що такі складнощі здатні подолати не всі.

Якщо брати до уваги один із вагомих чинників наукового стилю мовлення — правильність слововжитку, — ми дійдемо до розуміння важливості тонкощів логічного конструювання речень у тексті, який базується на мовних законах побудови як малих, так і великих синтаксичних конструкцій. Іноземець має усвідомити, що вивчені ним раніше теми — «Моя сім'я», «Мій день», «В університеті», а також «На вулиці», «У магазині» — підпорядковуються тим самим мовним законам конструктивності, що й тексти на наукову тематику. Слухачам уже відомі вирази в першій особі однини теперішнього часу: «я знаю», «я думаю», «я розумію», «я бачу», «я роблю», «я читаю». Вони засвоїли їх на заняттях базового курсу з української мови як іноземної та під час інтерактивного практикуму з розвитку мовлення. Більше того, цей матеріал закріплено постійним «муштруванням» відмінювання найуживаніших дієслів за особовими займенниками, що закладено в уроки 7–10 навчального посібника «Розмовляємо українською» [3]. Не складно пояснити студентам, що для наукового тексту доцільно використовувати форми з «ми» замість «я», або нейтральні конструкції. Іноземці вже підготовлені до таких мовних «родзинок». Вони вже (хоч і складно та тривало) усвідомили, що для звертання до друзів чи викладача використовуються різні особові займенники: «ти» — до друзів; «Ви» — до викладача, секретаря, методиста, декана, ректора, сусідів, літніх людей і навіть до інших студентів. Також уже вивчено відмінювання особових займенників, і багаторазово повторено та закріплено повсякденні короткі діалоги на кшталт:

— Як Ваші справи? — Дякую, добре (у яких опускається розгорнута відповідь типу «Мої справи добре, дякую» або «У мене все добре, дякую»).

Усвідомлення різниці між «ти» і «Ви», як правило, відбувається складно й довго. Адже займенник «Ви» в однині має таку ж граматичну форму, як і «ви» у множині. Треба враховувати й лексичну специфіку деяких мов, у яких таких «родзинок-сюрпризів» як «ти»–«Ви» просто не існує. У випадку з науковим текстом іноземний студент має замінити форму першої особи однини («я») на першу особу множини («ми») і впевнено вживати: «Ми знаємо, що...», «Ми розуміємо, що...», «Ми думаємо, що...», «Ми бачимо, що...». А також — нейтральні конструкції з новою лексикою: «Зрозуміло, що...», «Відомо, що...», «Убачається, що...», «Сказано, що...», «Написано, що...». Ці конструкції необхідно пояснювати в контексті. Якщо маємо справу з усним розмовним звертанням до особи, то діалог виглядає так:

— Що ти робиш / Ви робите?

— Я працюю / думаю / пишу / читаю / танцюю / дивлюся...

У науковому письмовому контексті діалог не використовується, отже й питання до особи відсутні. Тут ми застосовуємо конструкції з власними спостереженнями, однак говоримо вже від імені першої особи множини: «Ми знаємо, що Україна — президентсько-парламентська країна», «Ми думаємо, що українські люди — вільні й демократичні».

Практика показує, що якщо додати елемент гри до уроку на цю тему, вона сприймається слухачами активно й позитивно. Найголовніше — наукові конструкції не забуваються. Це працює на перспективу, адже наведені вище сталі вирази можуть активно використовуватись у роботі над курсовими, дипломними, а можливо, й дисертаційними роботами.

Одним із важливих мовних засобів наукового стилю є правильне використання цитат. Такі завдання, як «Переробить речення, використовуючи пряму мову», розширюють як універсально-побутове, так і науково-практичне мовне слововживання. Якщо на початку знайомства з прямою мовою ми вживали побутові діалоги, зокрема на теми поведінки на вулиці, в магазині, під час спілкування зі студентами або деканом (наприклад: *Я запитала свого викладача Івана Івановича, яка моя оцінка? — Іван Іванович відповів, що моя оцінка — «А».* // *Я запитала свого викладача Івана Івановича: «Яка моя оцінка?» — Іван Іванович відповів: «Ваша оцінка — „А“.*»), то наукові приклади мають бути іншого типу: *Іван Франко — відомий український письменник. Він писав: «Під України єднаймося прапор! Ми поляжем, щоб волю, і щастя, і честь, Рідний краю, здобути тобі!»*; *Тарас Шевченко — видатний український поет. Він писав: «Борітеся — поборете, вам Бог помагає! В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля».* Таких прикладів можна наводити безкінечно, адже вони універсальні для активного вжитку, навіть якщо в цитуванні відомих постатей порушено звичний порядок слів, на який обов'язково звертається увага під час навчання іноземців. Це — також мовна «родзинка», тобто специфіка, що пояснюється: по-перше, авторським творчим пошуком, по-друге, старою нормою або формою слововжитку.

Отже, студент-іноземець має усвідомити, що є граматичні правила, за якими вивчається українська мова як іноземна на сучасному етапі, а є відступи від цих правил. Такі відступи в рідній мові українця можуть бути стилістичним засобом, тоді як в іноземця — це, найчастіше, результат ненавмисної помилки, спричиненої значною різницею між рідною мовою і мовою навчання. Зауважмо, що тематика цитат може бути різною — залежно від напряму наукового стилю. Наприклад: *Володимир Іванович Вернадський — відомий український науковець і філософ. Він відкрив біохімію. В. І. Вернадський писав: «В основі геології лежить хімічний елемент — атом, і що в навколишній природі — в біосфері — живі організми відіграють першочергову роль».* Обрана цитата є складною як для іноземця, так і для носія мови. Але це не означає, що ми повинні адаптувати її для розуміння всіх студентів — як здібних до наукового сприйняття, так і менш підготовлених. У володінні мовою іноземцями ми маємо досягати рівня розуміння: 60–70 % — «добре», 80–90 % — «дуже добре». Для наукового тексту цей рівень може бути нижчим, оскільки головне — усвідомлення

суті. Адже розуміння науковості не приходить швидко. Це складний і тривалий шлях: пошук істини, висування ідей, осмислення попередніх теорій, міркування над власними задумами, гадками або переконаннями. Розмаїття прикладів із наукового стилю залежить від: ахилів студентів до певної галузі знань, їхніх уподобань і хисту, прагматичного вибору — особистого чи родинного, запитів рідної країни на підготовку фахівців у тій чи іншій сфері.

Згадаємо й те, що для навчання науковому стилю мовлення потрібне гендерне визначення осіб, які займаються наукою. Український правопис надає нам фемінітивні розгалуження певних категорій: учнів (учень — він, учениця — вона), студентів (студент — він, студентка — вона), вчителів (вчитель — він, вчителька — вона), викладачів (викладач — він, викладачка — вона), які мають бути засвоєні іноземцями ще у першому семестрі. Такий самий підхід має бути й до означення науковців, дослідників, розвідників, учених. Цей синонімічний ряд — яскравий приклад і підтвердження того, що наша мова багата на синоніми. Отже, іноземні слухачі мають знати як синоніми до слів, що позначають людину, яка займається наукою, так і їхні гендерні форми: науковець — науковиця, дослідник — дослідниця, розвідник — розвідниця, учений — учена. Звісно, наявність синонімів та їхнє активне використання дозволяє уникати одноманітності в тексті, а іноземним освітянським пошукувачам розширює словниковий запас, що є важливим для активного слововжитку.

Для логічного зв'язку між частинами висловлювання активно мають використовуватися вказівні займенники. Знайомство із займенниками «цей», «ця», «це», «ці» вже відбувається на п'ятому уроці посібника «Розмовляємо українською» [3], під час ознайомлення з граматику української мови. Важливість вказівних займенників безперечна, тому завдання з їхнього правильного вживання надзвичайно важливі. Наприклад: *«Пишіть правильно “цей”, “ця”, “це”, “ці”». Це український поет Тарас Шевченко. (...) поет відомий у всьому світі. Це новини. (...) новини дуже сумні. (...) студенти вчаться в Одеському національному університеті. Це місто Одеса. (...) місто дуже гарне. (...) люди добре знають Київ, тому що вони там живуть. Це наш економічний факультет. Мій друг добре знає (...) факультет, тому що там вчиться його брат.* Згодом (уроки 7–8 посібника «Розмовляємо українською» [3]) звертаємось до специфіки інших вказівних займенників: *який, яка, яке, які.*

Вкрай важливо для підготовки іноземців — майбутніх фахівців — уміти працювати з текстом, а згодом створювати власний, навіть невеликий, текст. Спочатку це буде розповідь про себе й свою сім'ю, а далі — про свій факультет, своє навчання, свій університет і, врешті-решт, — про свою майбутню професію й науково-освітнянські вподобання. Тексти для навчання, які пропонуються слухачам, мають логіку побудови. На це звертають увагу й іноземці, оскільки навчальні тексти містять закономірність викладу інформації. Якщо взяти за приклад текст про себе і свою сім'ю, то ніхто не почне розповідь з погоди чи подорожей. Усе конструюється за планом і конкретизацією фактів: *Це — я. Мені ... років. Я приїхав/приїхала з ... Зараз я живу*

..., навчаюсь ... Моя сім'я зараз ... Мого батька звати ..., він ... Мою матір звати ..., — звичайний, «стандартний» приклад самопрезентації іноземного громадянина.

Звісно, до самостійно створеного наукового тексту ще далеко, та постає питання навіть про спроможність його створення. Однак варто пробувати — починати з коротких розповідей про себе, свої науково-освітнянські уподобання, а потім — переходити до історії (і згодом аналізу) теорій, теорем, ідей та пошуків знаних і сучасних науковців з обраної сфери навчання, а можливо, і майбутнього дослідження студентів-філологів та студентів-нефілологів.

Важливим структурним елементом навчання наукового стилю мовлення є робота з джерелами, словниками, таблицями, атласами тощо, залежно від обраного профілю. Іноземці мобільні, і, за досвідом, переважно звертаються до інтернет-джерел. В ОНУ функціонує наукова бібліотека, тому варто показати студентам бібліотечні павільйони й каталоги (що також доступні на сайті бібліотеки). Науковий стиль мовлення, попри складність, полемічність і дискусійність у викладанні іноземцям, посідає важливу ланку в комплексі всього навчання, яке проходить іноземний слухач у підготовчому періоді перед вступом до вищого навчального закладу. Велике значення має вибір майбутнього студента, визначення з профілем навчання та майбутньою професією. Тому науковий стиль мовлення може бути зорієнтований на економічний, філологічний, хіміко-медичний, фізико-математичний або інший профіль. Для цього фахівці, які працюють з іноземцями, створюють і розробляють значний мовний матеріал задля уникнення або гармонізації методичних труднощів, які трапляються на цьому шляху. Враховуючи все вищесказане, потрібно й надалі звертатися до питання викладання наукового стилю мовлення іноземцям задля досягнення важливої мети — якісного навчання української мови як іноземної.

Висновки та перспективи дослідження. Засвоєння наукового стилю мовлення є важливою складовою якісної мовної підготовки іноземців до навчання в українських ЗВО. Методичні труднощі викладання зумовлені як об'єктивними мовними бар'єрами, так і відсутністю єдиних програм. Важливо впроваджувати диференційований підхід, що враховує майбутній фах студентів, та розробляти адаптовані матеріали з урахуванням фахової термінології й дискурсивних особливостей наукової комунікації.

Література

1. *Дегтярьова Т. О., Дядченко Г. В., Шевцова А. В.* Українська мова для іноземців. Науковий стиль мовлення. Вступний курс : навч. посіб. 2-ге вид., виправл. й допов. Суми : Сумський державний університет, 2021. 197 с.
2. *Жогіна І. В.* Українська мова для студентів-іноземців: науковий стиль мовлення. Київ : КНЕУ, 2010. 72 с.
3. *Рева-Левшакова Л. В., Гладир Я.С.* Розмовляємо українською (стартовий курс А1, А2) : навч. посіб. для іноземних студентів-слухачів ЗВО України (2-ге видання, перероблене і доповнене). Київ : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2022. 384 с.

4. Романов Ю. О., Северин Н. В. Науковий стиль мовлення : навч. посіб. для студентів-іноземців економічного профілю. Харків : НТУ «ХПІ», Вид-во «НТМТ», 2012. 100 с.
5. Терещенко Л. Я., Гомон А. М., Сухоруков В. А. Українська мова. Науковий стиль : навч. посіб. для студентів-іноземців технічних спеціальностей. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 146 с.

References

1. Dehtiarova, T. O., Diadchenko, H. V., Shevtsova, A. V. (2021) *Ukrainska mova dlia inozemtsiv. Naukovyi styl movlennia. Vstupnyi kurs: navchalnyi posibnyk* [Ukrainian language for foreigners. Scientific style of speech. Introductory course: textbook]. 2-he vyd., vypravl. y dopov. Sumy : Sums'kyi derzhavnyi universytet. [in Ukrainian].
2. Zhohina, I. V. (2010) *Ukrainska mova dlia studentiv-inozemtsiv: naukovyi styl movlennia* [Ukrainian language for foreign students: scientific style of speech]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
3. Reva-Lievshakova, L. V., Hladyr, Ya. S. (2022) *Rozmovliaiemo ukrainskoiu (startovyi kurs A1, A2) : navch. posib. dlia inozemnykh studentiv-slukhachiv ZVO* [Ukraine Let's speak Ukrainian (starter course A1, A2): a teaching manual for foreign students of higher educational institutions of Ukraine] (2-he vydannia, pereroblene i dopovnene). Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian].
4. Romanov, Yu. O., Severyn, N. V. (2012) *Naukovyi styl movlennia: Navch. posib. dlia studentiv-inozemtsiv ekonomichnoho profilu* [Scientific style of speech: Textbook for foreign students of economic profile]. Kharkiv: NTU «KhPI», Vyd-vo «NTMT». [in Ukrainian].
5. Tereshchenko, L. Ya., Homon, A. M., Sukhorukov, V. A. (2021) *Ukrainska mova. Naukovyi styl: navch. posib. dlia studentiv-inozemtsiv tekhnichnykh spetsialnostei*. [Ukrainian language. Scientific style: teaching aids for foreign students of technical specialties]. Kharkiv: NTU «KhPI». [in Ukrainian].